

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Andra kammaren.

Nr 94.

Torsdagen den 8 juni, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande juni.

§ 2.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt bevillningsutskottets memorial nr 41, punkterna 1 och 2, däri föreslagits voteringspropositioner rörande två frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten denna dag skulle äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

*Gemensamma
omröstningar.*

Första omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial, nr 41, punkten 1).

»Den som i likhet med första kammaren vill, att 2 och 4 §§ i förordningen om krigskonjunkturskatt skola erhålla följande lydelse:

2 §.

Med vinst, som i 1 § sägs, förstås av krigstillståndet föranledd ökning uti

a) inkomst, som avses i 7 § 3:o b), c) och d) förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt; samt

b) sådan under nämnda 7 § 3:o a) hänförlig inkomst, som på grund av anställning inom rörelse eller yrke, varom i samma § 3:o b) förmäles, till följd av genom krigstillståndet ökad vinst för arbetsgivaren eller ökad omfattning av rörelsen eller yrket tillgodokommer någon såsom tantième, lönetillägg, gratifikation eller under vilken annan form som helst.

Inkomst, varom i b) sägs, kallas i denna förordning *tantième*.

4 §.

För taxering till krigskonjunkturskatt beräknas inkomst av varje inkomstkälla för sig och till det belopp, varmed den vid stadgad

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

deklaration om inkomst och förmögenhet bör angivas under litt. C och D i deklarationsformuläret, dock att inkomst under CI beräknas allenast till den del, som utgör tantième.

Vid taxeringen skall hänsyn tagas till särskilda, under nyssberörda litt. icke gjorda avdrag för värdeminskning, så vitt de beröra hithörande inkomst, men däremot icke till de i deklarationsformuläret omförmälda allmänna avdragen i vidare mån än att från inkomst, som uppstått på grund av det genom krigstillståndet framkallade läget, avdrag får ske för förlust, som uppkommit å annat företag för utnyttjande av samma läge.

Därest icke kan utrönas, med vilket belopp inkomst, som här avses, ingår i det till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade beloppet, skall nämnda inkomst upptagas till det belopp, som den med ledning av den skattskyldiges deklaration och andra handlingar kan beräknas hava utgjort.

Om skyldighet att avgiva särskilda deklARATIONER och uppgifter till ledning vid taxering av tantième stadgas i 21 § röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att 2 och 4 §§ i nämnda förordning skola erhålla följande lydelse:

2 §.

Med vinst, som i 1 § sägs, förstås av krigstillståndet föranledd ökning uti

a) inkomst, som avses i 7 § 1:o samt 3:o b), c) och d) förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt; samt

b) sådan — — — — — form som helst.
Inkomst, varom — — — — — tantième.

4 §.

För taxering till krigskonjunkturskatt beräknas inkomst av varje inkomstkälla för sig och till det belopp, varmed den vid stadgad deklaration om inkomst och förmögenhet bör angivas under litt. A, C och D i deklarationsformuläret, dock att inkomst under CI beräknas allenast till den del, som utgör tantième.

Vid taxeringen — — — — — i 21 §.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 78 Ja och 131 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 84 Ja och 46 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

röster eller . . . . . 78 Ja och 131 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 162 Ja och 177 Nej,
och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial, nr 41, punkten 2).

»Den som i likhet med första kammaren vill, att 8 § i förordningen om krigskonjunkturskatt skall erhålla följande lydelse:

8 §.

Krigskonjunkturskatt beräknas enligt denna

Tariff.

Beskattningsbar merinkomst. Kronor.	Procenttal.	Skattebelopp. Kronor.	Ökning för varje fullt hundratals kronor, som faller mellan de i kol. 1 angivna inkomst- beloppen. Kronor.
2,000	12	240	13
20,000	13	2,600	15
40,000	14	5,600	16
80,000	15	12,000	17
160,000	16	25,600	19
240,000	17	40,800	21
320,000	—	—	—

För merinkomst, som uppgår till 320,000 kronor eller därutöver, utgör skatten 18 kronor för varje fulla 100 kronor; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att 8 § i nämnda förordning skall erhålla följande lydelse:

8 §.

Krigskonjunkturskatt beräknas enligt denna

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Tariff.

Beskattningsbar merinkomst. Kronor.	Procenttal.	Skattebelopp. Kronor.	Ökning för varje fullt hundredtal kronor, som faller mellan de i kol. I angivna inkomst- beloppen. Kronor.
2,000	12	240	13
20,000	13	2,600	15
40,000	14	5,600	17
60,000	15	9,000	19
80,000	16	12,800	21
100,000	17	17,000	20
150,000	18	27,000	22
200,000	19	38,000	24
250,000	20	50,000	26
300,000	21	63,000	28
350,000	22	77,000	30
400,000	23	92,000	32
450,000	24	108,000	34
500,000	—	—	—

För merinkomst, som uppgår till 500,000 kronor eller därutöver, utgör skatten 25 kronor för varje fulla 100 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 51 Ja och 157 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 70 Ja och 54 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 51 Ja och 157 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 121 Ja och 211 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Svar å inter-
pellation.

Ordet lämnades nu på begäran till

Hans excellens herr statsministern Hammar skjöld, som anförde: Herr talman, mina herrar! Ledamoten av denna kammare herr Sommelius har erhållit kammarens tillstånd att till mig framställa följande spörsmål:

Är det på grund av den utredning av den 5 juli 1913, som

av kommerskollegii- och departementalkommitterade verkställt, och vari tillstyrkes inrättandet av ett handelsdepartement, att förvänta, att Kungl. Maj:t i den närmaste tiden framlägger förslag till inrättande av ett statsdepartement för industri, handel och sjöfart, och när skulle denna fråga kunna föreläggas riksdagens kamrar?

Svar å interpellation.
(Forts.)

I anledning av detta spörsmål anhåller jag att få meddela följande:

Det är icke för regeringen obekant, att frågan om inrättandet av ett handelsdepartement i vida kretsar omfattas med det livligaste intresse. Detta intresse delas även av regeringen. Jag fruktar emellertid, att interpellanten i någon mån överskattar betydelsen därav, att handel, sjöfart och industri äga, såsom det plägar heta, en egen målsman vid Konungens rådsbord. Åtminstone är jag viss, att, emot vad interpellanten i sin motivering synes antyda, även en sådan särskild målsman icke skulle vare sig vilja eller kunna undandraga sig att taga nödig hänsyn till exceptionella förhållanden, sådana som de nuvarande, och att härvid i det allmännas välförstådda intresse samverka med sina kolleger.

I syfte att underlätta frågans lösning förelade också regeringen för 1914 års senare riksdag ett förslag till grundlagsändring. Då det ansågs omöjligt att för det dåvarande föreslå en viss förändrad departementsindelning, och enär starka skäl syntes tala för överförande från grundlag till allmän lag av detaljbestämmelserna om statsrådets sammansättning, inskränkte man sig i detta förslag huvudsakligen till sådana grundlagsändringar, som förutsattes härför. Propositionen blev av konstitutionsutskottet avstyrkt och av riksdagen, som var den sista i valperioden för andra kammaren, avslagen. Då nu en ny sådan valperiod lider mot sitt slut och frågan följaktligen till undvikande av långt dröjsmål måste ånyo upptagas, torde man för att hava utsikt till framgång böra försöka någon annan väg.

En sådan, vilken givetvis med anledning av vad i riksdagen år 1914 förekom, bör tagas i allvarlig omprövning, är att från början framlägga ett detaljerat förslag till förändrad departementsindelning. Härvid finnas olika alternativ. Val reformens innehåll angår, kan man antingen inskränka ändringen därtill, att statsrådet ökas med en ny statsrådsledamot och departementschef, jämte de modifikationer av departementalstadgan, vilka härav omedelbart följa, eller ock tillika genomföra väsentliga omläggningar av andra departement, eventuellt med förening av sådana. Beträffande sättet för ändringens genomförande finnas även olika möjligheter. Ändringen kan nämligen ske antingen omedelbart i grundlagen eller ock så, att grundlagen bringas att hänvisa till en samtidigt med grundlagsförslaget framlagd annan lag.

Även om ett förfarande enligt något av dessa alternativ måste anses önskvärt, kan man dock ej dölja för sig, att detsamma

Svar å interpellation.
(Forts.)

kan komma att möta stora och till äventyrs oöverstigliga svårigheter. Enligt mångas åsikt är det helt säkert så, att ett handelsdepartement icke bör inrättas utan samtidig lösning av andra frågor, som anses lika eller mera maktpåliggande. Ätminstone en mera omfattande förändring står i nära sammanhang med frågan om reform av departementalinrättningen över huvud, en fråga, vars slutliga utredning ej ännu är avslutad och vars lösning helt visst kommer att förutsätta sammanjämkning av många skilda meningar.

På grund av dessa förhållanden synes försiktigheten bjuda, att man tänker även på en annan utväg, att subsidiärt anlitas, om vid närmare undersökning de nyss antydda visa sig oframkomliga. Jag syftar på ett förnyande, i något modifierad form, av 1914 års förslag. Mot detta framställdes — förutom den principiella invändningen, att departementsindelningen borde vara fortfarande grundlagfäst — huvudsakligen två anmärkningar. Det yrkades dels, att före grundlagsförslaget första behandling borde föreligga ett fullständigt förslag till den i detsamma förutsatta, särskilda lagen, emedan man endast med kännedom om denna kunde pröva grundlagsförslaget, dels att ett sådant förslag borde prövas samtidigt med grundlagsändringens slutliga antagande, enär eljest en lucka kunde uppstå, i händelse grundlagsförslaget men ej det andra förslaget vunne godkännande. Ehuru det, såsom redan sagts, givetvis är önskvärt, om man kan förfara såsom i den förra anmärkningen yrkas, synes denna dock innebära ett underkännande av själva principen, enligt vilken de närmare bestämmelserna om departementsindelningen kunna ändras i samma ordning som vanlig lag; detta kommer ju även att gälla den lag, som antages samtidigt med grundlagsändringen. Däremot kan den andra anmärkningen icke fränkännas fullt berättigande; det upplystes också år 1914 i första kammaren av chefen för justitiedepartementet, att densamma föranletts av en felskrivning i propositionen. Skulle det visa sig omöjligt att till 1918 års riksdag, den första i den nya valperioden, framlägga ett fullständigt förslag till de nya stadgandena, kan saken ordnas antingen därigenom, att grundlagsförslaget slutliga antagande uppskjutes något år under samma valperiod och att under tiden ett sådant förslag utarbetas, eller kanske hellre så, att den särskilda lagen tills vidare inskränkes till att återgiva de bestämmelser, som samtidigt uteslutas ur grundlagen. På sistnämnda sätt förför man, då stadgandena om litterär äganderätt på sin tid överflyttades från tryckfrihetsförordningen till allmän lag.

Av det anförda torde framgå, att enligt ministärens åsikt frågan om inrättandet av handelsdepartement bör före innevarande valperiods slut komma under riksdagens prövning, att härför emellertid kunna tänkas flera olika former, samt att valet mellan dessa kräver en närmare undersökning, som ej ännu kunnat verkställas.

Vidare yttrade

Herr Sommeli us: Herr talman, mina herrar! Jag ber att till hans excellens herr statsministern få framföra mitt vördsamma tack för besvarandet av min interpellation. Jag gör det så mycket hellre, som hans excellens synes ha haft mycken möda att utreda och utrona de inveklade förhållanden, som äro förenade med anordnandet av ett särskilt departement för handel, industri och sjöfart. Vad som gjort, att jag intresserar mig för denna fråga är icke blott de ständiga framställningar, som blivit framförda från alla handels, industriens och köpenskapens målsmän landet runt, utan även den omständigheten, att om icke detta ärende kan lösas vid 1917 års riksdag, skulle det dröja till allra tidigast år 1921, innan Sverige skulle kunna få ett handelsdepartement. Om jag, såsom hans excellens herr statsministern har antytt, har överskattat betydelsen av ett handelsdepartement, kan min uppfattning om betydelsen av detta departement ur flera synpunkter kunna förklaras. Jag vet, att inom regeringen alla dess medlemmar verka samfällt i ett kraftigt uppträdande till värnande av landets merkantila och ekonomiska intressen, men om jag begått ett misstag, delar jag det med erfarna personer inom alla övriga kulturländer i Europa. Jag ber få erinra om att innevarande år håller man på att i Norge upprätta ett eget handelsdepartement, och senast i dag såg jag av tidningarna, att man har den frågan avgjord. Jag kan icke underlåta att begagna mig av detta tillfälle för att erinra om, att mitt misstag i detta hänseende icke kan vara så synnerligen stort därför att — jag har redan nämnt, att många myndigheter ha gjort framställningar i ärendet — därför att 1905 års riksdagsskrivelse av den 19 maj anger — båda kamrarna hade nämligen beslutat göra en hemställan till Kungl. Maj:t i ärendet — att samhällets materiella välstånd och styrka berodde på det sätt, varpå de produktiva ekonomiska krafterna tillvaratoges och utvecklades; att det vore av vikt, att strävandena till näringarnas upphjälpande och befrämjande erhöles från staten det stöd och den ledning, utan vilka de icke kunde vinna framgång; att det behövdes ett statsorgan enligt riksdagens uppfattning, som med sakkunskap från näringslivet och insikt om vad som kunde befordra dess utveckling kunde förstå att framhålla näringslivets krav och vidtaga åtgärder för deras tillgodoseende; samt att frågan om inrättandet av ett handelsdepartement hade blivit så mycket viktigare, som det visat sig en allt snabbare fortgående utveckling på näringslivets område.

Riksdagen ville också erinra om, att i flertalet europeiska länder näringarnas intressen voro företrädade antingen genom statsdepartement eller genom ministerium.

Nu ber jag få uttala min stora tillfredsställelse över det svar hans excellens herr statsministern givit, att han har frågan i minnet och vill försöka föra den fram. Jag kan icke annat än beklaga, att 1914 års riksdag lämnade ett så snöpligt svar på den framställning, som justitiedepartementet då gjorde till kam-

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

rarna. Men i varje fall vittnar den utredning, som av herr statsministern föredragits, om att hans excellens har ett mer än vanligt stort intresse för lösandet av denna fråga, på vilket helt säkert en motionär i första kammaren sistlidet år syftade, då han gjorde framställning till riksdagen i en motion om åtgärders vidtagande med hänsyn till nu rådande tidsförhållanden till utvecklande av handeln, industrien och sjöfarten. Särskilt tror jag med hänsyn till den närmaste framtiden, att herr statsministern helt säkert gör landets affärs- och näringsintressen en stor tjänst, om hans excellens vill försöka till nästa riksdag framföra frågan.

Herr Branting: Herr talman! Den förklaring, som lämnades nyss av hans excellens herr statsministern, hade ju en mycket preliminär karaktär och gick icke in på detaljerna av en sak, som ännu icke är prövad. Så tillvida kan det kanske vara mindre lämpligt att här anknyta någon diskussion till denna förklaring, men så mycket synes dock av densamma framgå, som att regeringen umgås med planer på att till nästa riksdag föra fram frågan om ett handelsdepartement.

Jag tror, att alla i kammaren från alla partier äro intresserade för vidtagandet av lämpliga åtgärder till stärkande även av de intressen, som genom detta nya departement skulle främjas. Men jag är å andra sidan också övertygad om, att det finnes en mycket stark känsla bland många av oss för det önskvärda i att denna fråga icke löses utan att man samtidigt tar upp till behandling och prövning även andra viktiga omformningsfrågor på hit-hörande område. Det är väl bekant, att frågan om ett socialt departement har varit länge under omprövning, och att den frågan står för många bland oss fullkomligt i förgrunden, därom är jag fullt förvissad. Likaså är det en annan departementalreform, som bör tagas i övervägande, då man skall gå in på den linjen att upprätta ett nytt departement, nämligen den gamla, av andra kammaren sedan långa tider tillbaka förordade tanken om sammanslagning av lant- och sjöförvarsdepartementen.

Jag har utan att vilja gå närmare in på ämnet velat erinra om dessa andra frågor och således också om det nödvändiga *sambandet* mellan alla dessa frågor, så att man icke genom ett ensidigt framskjutande av någon bland dem, som ligger vissa intressegrupper i samhället varmt om hjärtat, kanske vållar svårigheter för en lycklig lösning av andra departementalfrågor.

Med herr Branting förenade sig herr *Rydén* i Malmö.

§ 4.

Svar å interpellation.

Hans excellens herr statsministern *Hammar skjöld*, som på begäran ånyo erhöll ordet, yttrade: Herr talman, mina herrar! I en till mig med denna kammares samtycke framställd interpellation frågar herr *Adelswärd*:

»Vad är anledningen till att handelsrådet under en tid av över ett år icke varit sammankallat och att nya medlemmar i handelsrådet icke förordnats, sedan förordnandena för de tidigare utsedda förfallit och är det Kungl. Maj:ts avsikt att låta den tämligen nyinrättade institutionen, handelsrådet, helt och hållet förfalla?»

Svar å interpellation.
(Forts.)

Interpellanten yttrar, att hans »fråga torde egentligen hava bort ställas till de departementschefer, under vilka handelsrådet sorterar». Såsom skäl för interpellationens ställande till mig anför han i främsta rummet, att dessa båda departementschefer jämte den medlem av regeringen, som tidigare själv tillhört handelsrådet, just äro de medlemmar inom Kungl. Maj:ts regering, som representera praktisk verksamhet, vadan det förefölle föga sannolikt, att dessa statsråd bära ansvaret för att handelsrådet icke anlitats. Den häri liggande antydning, att ifrågavarande statsråds mening skulle blivit undertryckt och att de skulle funnit sig däri, kan jag på det bestämdaste dementera. Ingen av dessa statsrådsledamöter har ansett några åtgärder för handelsrådets sammankallande vara påkallade. Grunden till denna uppfattning, och därmed även därtill, att sedan det av interpellanten åsyftade tillfället år 1914 rådet icke blivit sammankallat, ligger däruti, att under världskriget den sakkunskap, som handelsrådet avsåg att tillföra administrationen, stått till förfogande inom särskilda, med anledning av kristiden tillsatta kommissioner och på tid efter annan anordnade möten. Denna rådgivande verksamhet, vari deltagit flertalet av de personer, som vid utgången av år 1914 tillhörde handelsrådet, har tagits i anspråk i en utsträckning, som vida övergår vad för handelsrådets vidkommande varit vanligt. Under herr Adelswårds statsrådstid sammankallades, enligt uppgift från kommerskollegium, handelsrådet 3 gånger år 1912 och 1 gång år 1913.

Härmed torde första delen av interpellantens fråga vara besvarad.

Vad angår den andra delen av denna fråga, kan jag förklara, att det ingalunda är den nuvarande ministärens avsikt att, enligt interpellantens ord, låta handelsrådet »förfalla». Där emot är det möjligt och sannolikt, att på grund av vunna erfarenheter och med hänsyn till näringslivets utveckling handelsrådets verksamhet bör omläggas och utvidgas, samt att det samma bör uppdelas i två eller flera sektioner. Härom är emellertid för tidigt att nu uttala något mera definitivt.

Härefter anförde

Herr Adelswård: Herr talman! Jag ber att till hans excellens herr statsministern få framföra mitt tack för att han velat så här i riksdagens elvte timme besvara min interpellation. Jag ber också att få tacka för de upplysningar, han i den saktliga delen av svaret lämnade, ehuru jag nödgas säga, att jag

Svar å interpellation.
(Forts.)

icke kan finna detta svar för min uppfattning fullt tillfredsställande.

Det skäl, som huvudsakligen angivits för att det icke ansetts behöfligt att göra nya förordnanden till medlemmar i handelsrådet, har varit, att under kristiden åtskilliga kommissioner varit sammankallade, som utfört ett arbete, som eljest kunnat bliva föremål för handelsrådets behandling. Det är mig synnerligen väl bekant, att sådana kommissioner av flera slag finnas och funnits, och att om icke alla så dock en och annan av de personer, som tidigare tillhört handelsrådet, deltagit i dessa kommissioner. Så vitt jag förstår, ha dessa kommissioner en väsentligt annan uppgift än den jag tänkt mig borde tillkomma handelsrådet. Dessa kommissioner skola ständigt behandla vissa speciella frågor, som på grund av krisförhållandena uppstått, och få begränsa sitt arbete till dessa speciella, för var och en av kommissionerna gällande frågor, då däremot handelsrådet har kunnat få tillfälle att mera generellt bedöma uppstående förhållanden, som ju som bekant under kristiden varit synnerligen särregna och synnerligen svårartade. Jag har därför fortfarande den uppfattningen, att det skulle varit till stor nytta under denna tid, om handelsrådet som sådant blivit i tillfälle att säga sin mening i åtskilliga frågor, som, särskilt beträffande våra handelsförhållanden, under denna tid uppstått.

Det är emellertid synnerligen tillfredsställande att höra, att hans excellens herr statsministerns mening ingalunda är den, att denna institution, som jag för min del tror är av stort gagn och betydelse, skall förfalla, utan att meningen fastmera är den, att den ytterligare skall utvecklas och organiseras till något bättre och fullständigare än den hittills varit. Under uttalande av mitt beklagande över, att den under mer än ett år fått så gott som försvinna — och det synes mig vara ett dåligt föredöme från Kungl. Maj:ts sida att icke tillämpa de bestämmelser, som Kungl. Maj:t så nyligen utfärdat — vill jag på samma gång uttala min tillfredsställelse över, att den snart skall komma i funktion, och då kanske i bättre form än den hittills varit.

§ 5.

Svar å interpellation.

Herr talmannen gav härpå ordet till chefen för civildepartementet herr statsrådet von Sydow, som anförde: Herr talman, mina herrar! Med andra kammarens tillstånd har herr Lindhagen till mig framställt följande frågor:

1) Kan det förväntas, att kungörelsen den 21 januari 1916 rörande skyldighet för utlänning att söka tillstånd för hållande av föredrag snart åter upphäves och intill dess underkastas någon av allmänhetens berättigade intressen påkallad begränsning?

2) Kan det förväntas, att åtgärder vidtagas till förekommande av kungörelsens tillämpning av vederbörande myndig-

heter, så att föredrag av ovist nit i oträngda fall förhindras i strid mot grundlagens anda och gammal svensk rättsåskådning? *Svar å interpellation.*

(Forts.)

I den ifrågavarande kungörelsen, vilken gäller tills vidare under innevarande år, har Kungl. Maj:t, med anledning av nu rådande förhållanden, stadgat, att därest utlänning vill här i riket hålla allmänt föredrag, som ej är att hänföra till andaktsövning eller föreläsning vid läroanstalt, ansökning därom skall göras på sätt stadgas i 2 § av nådiga kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka.

Kungörelsen innebär således skyldighet för utlänning, som vill här i riket hålla allmänt föredrag av ifrågavarande beskaffenhet, att därtill utverka tillstånd av viss myndighet ävensom att tillhandagå denna myndighet med upplysning angående föredragets avsedda innehåll och de förhållanden i övrigt, som kunna inverka på frågans bedömande.

I det anförande, med vilket interpellanten motiverat frågornas framställande, har interpellanten framhållit, att genom ifrågavarande, såsom interpellanten behagat uttrycka sig, äventyrliga författning en betydande inskränkning gjorts icke blott direkt i utlänningars rättsställning utan även indirekt i svenska medborgares församlings- och yttrandefrihet genom att möjligheterna för de senare att tillkalla utländska föredragare för kännedom om andra länders förhållanden och internationellt samarbete blivit försvärad och gjord beroende av myndigheternas gottfinnande.

Till en början må erinras, att skyldighet för utlänning att söka tillstånd till hållande av allmänt föredrag av angiven art redan tidigare funnits stadgad, nämligen genom kungörelsen den 13 november 1908 angående rätt för utlänning och vissa i utlandet bosatta svenska undersåtar att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka. Anledningen till det sålunda meddelade stadgandet var att söka däri, att utlänning för sådant föredrag var underkastad skatteplikt. Sedan denna skatteplikt borttagits, upphävdes stadgandet genom förutnämnda kungörelse den 31 december 1913.

De skäl, som varit bestämmande för utfärdande av den nu ifrågavarande kungörelsen, torde ligga i öppen dag. För mig synes det nämligen uppenbart, att det under nu rådande förhållanden vore olämpligt, om utlänningars rätt att här i landet hålla föredrag av offentlig natur icke vore underkastad någon som helst inskränkning eller föregående prövning av de myndigheter, som bära ansvaret för ordning och säkerhet, om således krigförande makts undersåtar vore oförhindrade att hålla föredrag om det pågående världskriget eller därmed omedelbart sammanhängande frågor. Det torde av dylik makts undersåte knappast kunna förväntas, att han skulle vara i stånd att, medan

Svar å interpellation.
(Forts.)

striden ännu rasar, opartiskt redogöra för, än mindre döma i sådana frågor. Hållandet av dylika föredrag här i landet kunde därför vara ägnat att än ytterligare skärpa sympatier och antipatier i förhållande till de olika i världskriget inblandade staterna och torde knappast kunna anses vara fullt förenligt med landets ställning som neutral makt. Att utlännings rätt att under nu rådande förhållande utan någon som helst föregående kontroll hålla föredrag av angiven beskaffenhet skulle ligga i allmänhetens berättigade intresse, kan jag ej finna.

På grund av vad som anförts och då de förhållanden, som föranlett utfärdandet av kungörelsen den 21 januari 1916, fortfarande föreligga, kan mitt svar å interpellantens första fråga icke bliva annat än att skäl till upphävande av eller inskränkning i berörda kungörelse för närvarande icke synas föreligga. Så snart en förändring av berörda förhållanden inträtt, kommer regeringen naturligen att taga under överbägande i vad mån de av interpellantens ifrågasatta åtgärderna kunna vidtagas.

Beträffande interpellantens andra fråga vill jag svara, att myndigheternas beslut i nu förevarande frågor äro föremål för regeringens uppmärksamhet och att därest i något fall allmänhetens berättigade intressen skulle kränkas, ett dylikt fall icke torde undgå att bliva föremål för ingripande.

Vidare yttrade

Herr Lindhagen: Jag får tacka herr civilministern för det redan på förhand av mig väntade svaret; det utföll ungefär så, som jag tänkt mig det.

Jag skulle vilja säga, att anledningen till att denna interpellation framkommit är en farhåga, som många här i landet hysa över den fortfarande tillstrypningen av de medborgerliga rättigheterna, vartill myndigheterna på grund av ett byråkratiskt system känna sig uppfordrade och begagna alla möjliga tillfällen. På detta sätt kommer man slutligen därhän, att vi alla mer eller mindre bliva beroende i vårt utövande av den medborgerliga församlings- och yttrandefriheten av polismyndigheternas och militärmyndigheternas prövning. Åtskilliga av Kungl. Maj:t på senare tid utfärdade författningar gå i den riktningen, och dock kan man över huvud icke tänka sig mindre kompetenta myndigheter att bedöma dessa förhållanden än polisen och militären.

Den här ifrågavarande författningen utgör ett komplement till den, som Kungl. Maj:t — naturligtvis i bästa avsikt från sin synpunkt — utfärdade den 4 augusti 1914, sålunda genast i häpenheten över världskrigets utbrott, men som fortfarande står orubbad. Där har Kungl. Maj:t tolkat grundlagen på sitt eget sätt. I tryckfrihetsförordningen står, att man får icke kungöra i tryck under krigstid eller vid krigsfara sådana underrättelser om krigsmaktens styrka, ställning eller rörelser eller

andra anstalter för försvaret, vilkas offentliggörande Konungen i statsrådet förbjudit. Vad gör då Konungen i konseljen i augusti 1914? Jo, han utfärdar en allmän kungörelse, vari först och främst tillägges ordet »tillstånd». Där står nämligen icke »styrka, ställning eller rörelser», utan där står »styrka, tillstånd, ställning eller operationer». Redan detta giver vederbörande en vidsträcktare marginal att ingå i godtyckliga prövningar. Men än vidare: under det att det i tryckfrihetsförordningen står, att det gäller sådana underrättelser, vilkas offentliggörande Kungl. Maj:t i statsrådet förbjuder, så har detta i stället i den administrativa författningen utbytt mot alla underrättelser, vilka chefen för generalstaben icke tillåter. Här har sålunda Kungl. Maj:t satt chefen för generalstaben i sitt eget ställe och utvidgat detta förbud sålunda, att det skall gälla generellt, såvitt icke chefen för generalstaben behagar giva sin tillåtelse. Allt möjligt bönhäsi utövas nu under denna förevändning och åtal väckas och bifallas för överträdelse icke av grundlagen utan av kungörelsen den 4 augusti 1914! Där ser man ett belysande exempel på denna benägenhet hos byråkratin att mer och mer inkräkta på grundlagarna genom eget godtycke.

På samma sätt är det här. Vad vill det egentligen säga? I landshövdingeinstruktionens 10 § står det att Konungens befallningshavande utövar högsta polismyndigheten uti länet och bör därför hava omsorgsfull vårdnad därå, att allmän ordning och säkerhet upprätthållas. Med denna författning visar sig mer och mer en ofantligt farlig benägenhet från regeringens sida och från de administrativa myndigheternas sida att gå in på saker, som de icke alls ha någon befogenhet och kompetens att bedöma. Vi se således, hurusom genom en hemlig författning, där Konungens befallningshavande uppmanas att tillse, att genom svenska medborgare militära hemligheter icke på något sätt yppas, har man fått t. o. m. de löjligaste förbud för riksdagsmän att hålla sina valmöten. Sådana åtgärder från de administrativa myndigheternas sida frikännas naturligtvis av domstolarna, under det att fredssträvanden, som man på något sätt kan komma åt, drabbas av de värsta straff.

Likaså har man nu under liknande förevändning utfärdat ett allmänt förbud för utlänningar att hålla föredrag, såvitt icke polismyndigheten tillåter det. Det är ju upprörande att råka i händerna på en myndighet, som i dessa fall icke alls passar att utöva en sådan makt. Man har sett, hur det slagit ut. Dessa myndigheter rå visserligen egentligen icke för det, ty de äro icke uppfostrade till social insikt, men vi veta, vilket godtycke sådana kunna tillåta sig. Det går väl an i Stockholm, där de ha mera kontroll på sig genom pressen och på annat sätt, men vad som kan tilldraga sig i den mörka landsorten, vet man icke. Man har ett exempel därpå, då grevinnan Ledochowska ville tala för det nödlidande Polen, men av myndigheterna i Norrköping förbjöds att göra det. Nu är visserligen den saken arrangerad,

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

sedan civilministern till följd av framställningar från olika parti-håll benäget underrättat myndigheterna, att de skola låta föredraget passera, efter det civilministern läst igenom föredraget och funnit det alldeles ofarligt. Men en sådan omgång kan man icke finna sig i, och det är ju en ren slump, att jag och herr civilministern känna varandra och att herr Hildebrand och civilministern också känna varandra. I ett sådant fall kunde man ju göra en personlig påtryckning, men det är dock ett rättslöshetstillstånd, man annars riskerat i detta avseende.

Herr civilministern uttryckte sig på det sättet, att det bör vara skyldighet för en utlänning att göra anmälan, om han vill hålla ett föredrag. Då skall jag be att få säga herr civilministern, att det är mycket sällan en utlänning vill hålla ett föredrag, utan det är svenska medborgare, som vilja höra ett föredrag av en utlänning och därför tillkalla honom. Det är således svenska medborgares önskan och rätt att höra föredrag av utlänningar, som genom denna förordning blir inskränkt.

Nu sade civilministern, att om i dessa tider personer tillhörande de krigförande makterna skulle få hålla föredrag, så skulle det ytterligare skärpa nervositeten i landet på grund av deras ensidiga framställningar. Oavsett det målände på väggen, som detta innebär, har jag i min interpellation dessutom bland annat framhållit det, att det hjälper icke med en sådan här administrativ författning, då vederbörande ohindrat få framföra sina meningar i tryck. Studentföreningen i Stockholm hade från olika håll inkallat utlänningar att hålla föredrag, för att man på det sättet skulle få framlagda de olika synpunkter på kriget, som råda i de olika länderna. Detta skulle ha varit mycket upplysande för det svenska folket, och man tycker det icke borde förvägras genom polismyndighetens godtycke att få sådan upplysning. Vad skedde emellertid? Jo, Dagens Nyheter intog det föredrag i sin helhet, som skulle hållas av den förste besökaren, en engelsk professor. Och där lästes det av 30,000 eller 40,000 människor åtminstone, under det att Kungl. Maj:t i administrativ författning förbjuder, att föredraget får hållas muntligen inför 400 personer. Detta betyder också, att Kungl. Maj:t rynkar ögonbrynen inför tryckfrihetsförordningen. Ty naturligtvis tycker Kungl. Maj:t, att denna tryckfrihetsförordning helst borde avskaffas, som tillåter, att ett föredrag av en utlänning får införas i en tidning, där det läses av massor av människor och varvid dessa bättre kunna taga del av föredraget, genom att de ha bättre möjligheter att tänka på det, medan Kungl. Maj:t icke tillåter, att det framföres muntligen inför 400 personer — och det fastän det ju ofta är så, att vad som talas går in genom det ena örat och ut genom det andra. Där ser man, att om bara Kungl. Maj:t kunde avskaffa tryckfrihetsförordningen, så gjorde han det naturligtvis, och däri ligger också en fara att ha en Kungl. Maj:t av sådan beskaffenhet.

Nu säges visserligen, att när äventyret av världskriget är

över, så skall, givetvis tagas under övervägande att upphäva författningen. Men då bör man väl vara försiktig vid författningens avfattning, så att man icke ingriper även mot vad man icke vill ingripa. Vad skall det tjäna till att ingripa mot neutrala föreläsare, när man endast vill hindra föreläsare från de krigförande länderna? Vi neutrala underhålla ju rätt livliga förbindelser med varandra, och här kan man således icke veta, vilka svårigheter som möta av en sådan olaglig författning, byråkratisk författning. Tack vare våra relationer har det hittills här i Stockholm gått skapligt bra. Men nu skola vi ju ha en skandinavisk fredskongress, och då skall man behöva begära tillstånd, för att t. ex. danskar och norrmän skola få tala, vilket ju är ett onödigt besvär, en förolämpning mot den skandinaviska ententen och ett äventyr för polisgodtycke. Vilket godtycke polismyndigheten i landsorten och särskilt dess städer i detta fall lätt skulle tillåta sig, det kan man tänka sig, då ju där den uppfattningen mångenstädes tycks råda, att man aldrig skall glömma 1905. Och om nu dessa kongressdeltagare vilja göra diskussionsinlägg, skall det då tillåtas? Man får hoppas det i alla fall, och vi komma att friskt anlita denna utväg. Jag vill öppet säga ifrån detta, så att polismyndigheten blir i tillfälle att göra sin »plikt» enligt författningen.

Man kan här visserligen tänka sig, att detta blir offentliga sammankomster, men om det blir slutna sammanträden, skall man då också vara underkastad författningen med alla dess eventualiteter? Om det bara är en samling av valda ombud och icke några andra tillåtas att komma in, är man då säker? Ingen vet det. Man ser ju, hur de administrativa myndigheterna och domstolarna tolka allting fritt efter vad som faller dem in. Så t. ex. ordet »menighet». Det kan icke falla någon människa in, att en rådpägande församling av valda ombud, som hålla sammanträde inför slutna dörrar, är en menighet. Och om det vore herrar från den högre administrationen, då skulle det aldrig falla myndigheterna in att betrakta detta som menighet. Men om det är folk från underklassen, då blir det menighet.

Hur det är, så äro vi här inne på ett glidande plan, och om ingen annan vill göra det, så skall åtminstone jag göra en om icke precis värdsam så dock allvarlig erinran mot dessa förhållanden.

§ 6.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 43, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skattefrihet för ersättning eller understöd, som av staten utgives enligt förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m., dels ock en i ämnet väckt motion; och yttrade därvid

Svar å interpellation.
(Forts.)

Ang. skattefrihet för ersättning eller understöd till följd av tobaksmonopolets införande.

Ang. skattefrihet för ersättning eller understöd till följd av tobaksmonopolets införande.
(Forts.)

Herr Nilsson i Kristianstad: Herr talman, mina herrar! Vid detta betänkande har jag jämte herr Källman antecknat en blank reservation, och jag vill endast med ett par ord understryka, vad avsikten med denna reservation varit.

Den skattefrihet, som här ifrågasättes i propositionen, ha vi ur billighetssynpunkt ingenting att erinra emot. Däremot hålla vi före, att då det gäller ersättningsbelopp uppgående till mycket avsevärda summor, då bör skatt utgå för en viss del av det sålunda erhållna beloppet. Att belopp understigande 25,000 kronor äro skattefria, kan ur billighetssynpunkt mycket väl försvaras. Däremot kan enligt vårt förmenande icke något billighetsförsvar presteras, då det gäller belopp, som i vissa fall uppgå ända till 1 miljon kronor, ja t. o. m. 2 eller 3 miljoner, och det för en näring sådan som denna. Därför ha vi önskat en begränsning av denna skattefrihet. Men när icke detta låter sig göra, ha vi på grund av den sena tid, på vilken denna fråga kommit till behandling, nöjt oss med utskottets hemställan. Med det här sagda har jag endast velat understryka, att vi i detta fall önskat en begränsning av den ifrågavarande skattefriheten. Herr talman, jag har för min del intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Vidare föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 26 § 1, 3 och 4 mom. och om tillägg till 42 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubrikerna nr 192 och 193 för maltdrycker och mjöd i gällande tulltaxa; samt

statsutskottets memorial:

nr 148, angående fastställandet av postverkets stat för driftkostnader för år 1917; och

nr 149, angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1917.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkanden och memorial hemställt.

§ 8.

Ang. gratifikation-
tioner åt
tjänstemän hos
statsutskottet.

Efter härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 150, angående beviljande för innevarande riksdag av ökat belopp till gratifikationerna åt tjänstemän hos statsutskottet yttrade

Herr Norman: I föreliggande memorial föreslår statsutskottet, att utöver det belopp av 3,000 kronor för s. k. flitpenningar till statsutskottets kanslipersonal, som utskottet sedan flera år haft till förfogande, må ytterligare anvisas 1,900 kronor. Detta motiveras med det ökade arbetet för nämnda personal vid innevarande riksdag.

*Ang. gratifikation
tioner åt
tjänstemän hos
statsutskottet.
(Forts.)*

Nu är det ju dock så, att riksdagens tjänstemän och betjante genom de senare årens ofta upprepade löneförbättringar erhållit jämförelsevis riklig ersättning för dem åliggande arbete. Jag vill sålunda erinra om, att nya lönestater för riksdagens tjänstemän och betjante genomförts åren 1899, 1906, 1910 och nu senast 1912. Vid senaste lönereglering höjdes sålunda arvoden för t. ex. statsutskottets personal på följande sätt. Sekreterarens månadsarvode höjdes från 550 till 650 kronor samt dagarvoden för kamrerare och notarier från 10 till 15 kronor, för registrator från 9 till 11 kronor, för kanslist från 7 till 8 kronor, för förste vaktmästare från 4:50 till 5:50 och för vaktmästare från 4 till 5 kronor.

Utöver dessa arvoden utgå som s. k. flitpenningar förut nämnda 3,000 kronor, vartill utskottet nu vill lägga ytterligare 1,900 kronor. Även de från andra utskott föreslagna arvoden förefalla tillmätta med mycket frikostig hänsel.

Då nu riksdags- och revisionskostnaderna år efter år avsevärt stiga — på de sista åren med c:a 50 % — förefaller det, som en viss varsamhet ifråga om föresläende av utgifter vore mycket önskvärd. Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Till behandling upptogs nu bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigsmaterielskatt m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

*Ang. förordning
om krigs-
materielskatt
m. m.*

Genom en den 2 maj 1916 dagtecknad proposition, nr 225, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, samt med erinran om, att Kungl. Maj:t den 28 april 1916 till riksdagen avlätit propositioner angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande och för sjöförsvarets stärkande, föreslagit riksdagen att för beredande av medel till bestridande av kostnaderna för ifrågavarande åtgärder antaga vid propositionen följande förslag till

förordning om krigsmaterielskatt; och
förordning angående statsverkets krigsmaterielskattefond.

Till utskottet hade jämväl överlämnats tre i anledning av propositionen inom andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 318, av
Andra kammarens protokoll 1916. Nr 94.

Ang. förordning om krigsmaterielskatt
m. m.
(Forts.)

herr *Pålsson m. fl.*, nr 324, av herr *Nilsson* i Linnås, och nr 326, av herr *Ingvarson*.

Utskottet hemställde

- 1) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,
- 2) att motionerna
  - a) nr 318, av herr *Pålsson m. fl.*, och
  - b) nr 326, av herr *Ingvarson*, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt
- 3) att motionen nr 324, av herr *Nilsson* i Linnås, måtte anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Bäckström*, *Palmstierna*, *Sandler*, *Källman* och *Nilsson* i Kristianstad, som hemställt,

- 1) att riksdagen för sin del måtte bifalla ett i reservationen intaget förslag till förordning om en särskild tilläggsskatt benämnd krigstidsskatt; samt
- 2) att Kungl. Maj:ts förslag i vad det rörde upprättandet av en krigsmaterielskattefond måtte av riksdagen avslås.

Utskottets hemställan föredrogs, varefter

Herr *Palmstierna* yttrade: Herr talman! Det är icke första gången som viktiga budgetsärenden företagas till behandling inför en kammare, så stadd i upplösningstillstånd som den nuvarande. Vi ha vid flera föregående tillfällen noterat till kammarens protokoll, att när här stå viktiga principiella ståndpunkter mot varandra rörande sättet för statsregleringens uppgörande för ett kommande år, det är så gott som omöjligt att åstadkomma vare sig en saklig diskussion i frågan eller att uppställa ett yrkande eller företaga voteringar av den beskaffenhet, som i själva verket vore nödvändig för åstadkommande av en sådan statsreglering, som kan anses lämplig.

Nu ligger emellertid här i dag bevillningsutskottets betänkande på kammarens bord, och det råder olika uppfattningar om hur staten i själva verket skall fyllas. Vi socialdemokrater ha reserverat oss, och jag ber kammarens ledamöter uppmärksamma, att vår reservation väsentligen går i överensstämmelse med yrkanden, framställda från den liberala sidan, nämligen i herr *Pålssons* med fleres motion.

Det är också all anledning att tänka sig, att man här i denna kammare skulle kunna åstadkomma en majoritet för det framställda yrkandet, men nu veta vi å andra sidan, att riksdagen näppeligen är arbetsför i närvarande ögonblick, varför det är synnerligen vanskligt att driva det hela till en votering. Jag vill därför redan nu tillkännagiva, att jag icke kommer att driva ärendet till en votering, men jag finner mig alldeles möd-

sakad att åter igen i kammaren uttala en verklig protest mot att viktiga budgetsärenden i svenska riksdagen behandlas på sådant sätt som för närvarande sker.

Ty, mina herrar, vad är det i själva verket frågan om här? Jo, spørsmålet är: Hur skola vi under de närmaste åren sköta vår budget och vår statsreglering? 1914 års neutralitetskostnader äro ju redan täckta, och kostnaderna för 1915 skola täckas med ett tillfälligt lån i 1917 års reglering. Detta lån skall täckas med skatter i 1918 och 1919 års budgeter, skatter som äro alldeles okända. Och icke ett ord är nämnt om hur man skall täcka 1916 års neutralitetskostnader. Går jag till kassafonden, så har en överslagsberäkning över dess ställning visat, att kassafonden, som i fjol stod i 15, 16 miljoner, vid innevarande års slut torde uppgå till samma belopp, men man vet, att i själva verket skulle kassafonden, om man följer statskontorets beräkningar, uppgå till över 100 miljoner kronor. Dessutom ha vi förut de 60 miljoner, som Kungl. Maj:t på sin tid äskat. Detta är visserligen något reducerat nu, men täckandet av detta belopp tillsammans med ytterligare 20 miljoner kronor har skjutits alldeles på framtiden. Enligt min mening är detta icke överensstämmande med en förständig statshushållning; man borde täcka ett större belopp än vad Kungl. Maj:t avsett redan nu.

Å ena sidan manar kristiden till att man är så försiktig, att man icke skjuter på framtiden, om krisen förlänges, och å andra sidan visar krisens karaktär, att landets ekonomiska tillstånd är av den beskaffenhet, att man rätteligen borde redan för innevarande år uttaga ökade bördor.

Vad sedan själva skattereformen angår, ha vi i stort sett anslutit oss till den skatteform, som föreslagits av Kungl. Maj:t. Den innebär ett väsentligt framsteg utöver värnskatteformen. Vissa ändringar äro här av reservanternas påyrkade. Jag vill särskilt framhålla, att Kungl. Maj:t icke tagit hänsyn till vad bevillningsutskottet, liksom riksdagen, tidigare uttalat ifråga om barnavdraget, som enligt den Kungl. propositionen icke fått någon lämplig avfattning. Dessutom ha vi i övrigt föreslagit vissa andra ändringar i vår reservation.

Till sist vill jag endast till herr finansministern göra den hemställan, som han återfinner i vår reservation, nämligen att man snarast möjligt måtte gå till en modernisering av inkomst- och förmögenhetsskatten, så att vi icke få olika skatteformer kumulerade på varandra på ett rent av förvirrande sätt. Hade man haft klart för sig, att krisen skulle bli så långvarig, hade nog herr finansministern redan från början gått på en sådan modernisering. Det är i alla händelser nödvändigt, att den göres snart.

Ja, herr talman, min framställning har blivit kort och ännu mycket vore att säga, men jag vill nu sluta mitt anförande med att framställa ett yrkande om bifall till den av socialdemokraterna avgivna reservationen.

Ang. förordning om krigsmaterielskatt
m. m.
(Forts.)

Ang. förord-
ning om krigs-
materiellskatt
m. m.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Sandler, Källman* och *Persson* i Väster-
vik.

Vidare anförde

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke vid denna sena tidpunkt ingå på motiveringen för utskottets hemställan om avslag, utan jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

När jag det gör, skall jag emellertid samtidigt be att få tillkännagiva, att när det gäller att fördela de stora utgifter, som vi nu ha åsamkat oss under kristiden, tror jag det är rätt, som det uttalats i en motivering, som förelåg härom dagen, att man skall försöka lägga bördorna på de mera bärkraftiga skuldrorna, och ur den synpunkten förefaller mig det förevarande lagförslaget vara ganska tillfredsställande. Jag vill dock uttala den förhoppningen, att vi vid nästa års riksdag tänka på hur man skall kunna åstadkomma medel för varjehanda stora utgifter, som antingen redan ha gjorts eller komma att göras. Då skola vi komma ihåg, att här ha vi ett skatteförslag, som är färdigt och i ordning.

När det talas om, att man skall lägga dessa utgifter på de bärkraftiga skuldrorna, vill jag också, då den utredning angående lyxbeskattningen, som är igångsatt och som synes mig huvudsakligen resultera i tanken att lägga en ökad skatt på den s. k. lyxartikeln kaffe, till dem det vederbör rikta en uppmaning, att låta tanken på beskattning av kaffe fara. Ty kaffe är icke i alla avseenden en lyxartikel. Det är visserligen sant, att man skulle leva både mycket bättre och mera hygieniskt, om man icke drack kaffe, men en skatt på kaffe komme att verka så, att bördorna lades just på de fattiga i vårt land, och det är väl ändå icke meningen, även om man vill kalla detta en lyxskatt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Ang. ändring
i lagen om
arbetarskydd
m. m.

Sedan lagutskottets memorial, nr 49, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 48 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13, 16 och 41 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 samt till lag om utsträckt rätt att i visst arbete använda manliga minderåriga av viss ålder, dels ock två i ämnet väckta motioner härefter föredragits, yttrade

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Den mening, som jag framförde, när utskottets första utlåtande förelåg till behandling, har icke på något sätt upphävt genom de sammanjämningsförslag, som utskottet här har kommit med. Sådant detta förslag, som väl om ett ögonblick skall bli lag, nu föreligger, har man genom den utsträckta rätten för Kungl. Maj:t att ge avkall för de allra yngsta minderåriga bragt nya grupper utanför lagen. Vi hade dock önskat, och förmodligen komma vi till nästa års riksdag med en framställning därom, att lagen måtte utsträckas även till lantbrukets område. För detta gjordes ett undantag 1912, som vi icke kunde sätta oss emot, men strävandena och önskningarna gå ur arbetarskyddssynpunkt i riktning mot att utsträcka skyddslagstiftningen även till de minderåriga på jordbrukets område.

*Ang. ändring
i lagen om
arbetarskydd
m. m.
(Forts.)*

Jag vill härmed samtidigt uttala den förhoppningen, att den utvidgade rätt, som Kungl. Maj:t nu får, må användas med största försiktighet, och att de utlåtanden från socialstyrelsen, på vilka Kungl. Maj:t skall bygga sina beslut om eftergifter, må leda till, att dessa eftergifter hållas inom så tränga gränser som möjlig.

Beträffande nattarbetet för de minderåriga håller jag fortfarande före, att den av oss föreslagna formuleringen i avseende på fritiden, vilken formulering även andra kammaren biträtt, skulle varit tillfyllest och varit fördelaktigare än den bestämmelse, som här finnes intagen i 13 § mom. d.

Nu ha arbetsgivarna inom de industrier, där de minderåriga mellan 16 och 18 år få utföra nattarbete, fått ytterligare 2 års respittid för denna bestämmelses ikraftträdande. I betraktande av den ändring, som skedde i första kammaren beträffande utskottets motivering, torde det ej vara uteslutet, att arbetsgivarna skulle kunna komma till den uppfattningen, att om de bara hänvända sig till Kungl. Maj:t eller i första hand socialstyrelsen en gång till och begära ytterligare respittid även för denna nya bestämmelses ikraftträdande, skall det vara ganska lätt att få den beviljad och bifallen av riksdagen. Jag vågar uttala den bestämda förhoppningen, ja förvissningen, att Kungl. Maj:t icke skall gå den vägen att ytterligare föreslå riksdagen att göra avtrubbnings-, avkortningar på den nu gällande arbetarskyddslagen, och detta vare sig framställningar om ytterligare avtrubbnings- av densamma komma genom socialstyrelsen eller från något annat håll.

Jag hyser fortfarande samma betänkligheter, som jag hade både när motionen väcktes och då ärendet förra gången behandlades. Jag vore naturligtvis mest frestad, herr talman, att yrka avslag även på detta sammanjämningsförslag. Ett sådant yrkande skulle givetvis icke nu lända till någonting, efter vad jag kan förstå. Under sådana förhållanden måste jag inskränka mig till att icke framställa något yrkande i denna fråga.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Slutligen föredrogos vart för sig:

jordbruksutskottets memorial, nr 101, i anledning av återremiss av jordbruksutskottets utlåtande nr 76 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens hästavelsfond; och särskilda utskottets memorial, nr 6, angående avlöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa memorial hemställt.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets memorial, nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa delar av utskottets betänkande nr 33, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om spirituosaaccis m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,38 på dagen för att åter sammanträda kl. 8,30 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.